

Povijest, uzroci i posljedice huliganizma

Škrlec, Dario

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:254531>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
Studij sociologije

Povijest, uzroci i posljedice huliganizma
Završni rad

Student:

Dario Škrlec

Mentor:

prof. dr. sc. Renato Matić

Sumentor:

Ivan Perkov, mag. soc.

SADRŽAJ

SAŽETAK

1. UVOD.....	1
2. POJAM HULIGANIZMA.....	3
2.1. Rasizam.....	6
3. POVIJESNI PREGLED HULIGANIZMA.....	7
3.1. Tragedije.....	9
4. HULIGANIZAM POVEZAN S NOGOMETOM.....	11
5. DRUŠTVENI ODGOVOR NA HULIGANIZAM.....	13
6. HULIGANIZAM I MEDIJI.....	15
7. ZAKLJUČAK.....	17
8. LITERATURA.....	19

SAŽETAK

Cilj je ovoga rada upoznati čitatelje s pojmom huliganizma, njegovim nastankom i razlozima njegova postojanja. Rad pokušava odgovoriti na pitanje tko su huligani te kakve posljedice huliganizam donosi. U uvodu se govori o nasilju i predodžbama o huliganima te se ukratko opisuju poglavlja i struktura rada. Također se prikazuje koji su autori u radu citirani. U razradi se govori o huliganizmu iz različitih perspektiva čime se htjelo obuhvatiti što više njegovih aspekata, nastanak, razvoj i oblike društvenoga odgovora na huliganizam. Razmatra se i uloga medija, budući da je prepoznato da su bitna stavka u proučavanju ove teme. Mediji mogu manipulirati, pomoći i odmoći u odvijanju različitih situacija. U zadnjem dijelu rada, odnosno zaključku, ukratko se daje pregled iznesenog rada te se prikazuje autorovo mišljenje o huliganizmu.

Ključne riječi: Huliganizam, nogomet, mediji, represija

1. UVOD

„Nasilje je povezano sa sportom i ono nasilje koje se tiče ljudskoga tijela, kao i druge vrste nasilja, važan je pokazatelj sadašnje europske kulture u različitim oblicima. Takvo nasilje simoblizira i uistinu je grub odraz napetosti prisutne u svakome društvu“ (Bodin i dr., 2007). Postoje razne vrste huliganizma, kao što su remećenje javnog reda i mira, vrijeđanje na stadionima i izvan njega, teroriziranje vlastitog kluba i igrača bacanjem baklji te vrijeđanje vlastite uprave i naravno, fizički obračuni koji su najčešći.

Predodžbi o huliganima ima jako puno, no pravo stanje i situaciju povezanu s huliganizmom znaju samo ljudi koji su se s huliganima susreli, odnosno imaju neposredna iskustva. Za neke će huligan biti nešto tako obično i jednostavno, poput tinejdžera u kopiji nogometnog dresa, koji hoda i pjevuši, a za druge će to biti mladić koji izaziva nered bacanjem limenke s plinom koji izaziva suženje kroz debelo staklo izloga. Predodžba pojedinca o tome tko je nogometni huligan može se izvesti samo na jedan od dva načina: iz vlastita iskustva te osobe ili putem medija“ (Brimson, 2006).

Cilj je ovoga rada upoznati čitatelje s pojmom huliganizma, njegovim nastankom i razlozima njegova postojanja, a pokušava se odgovoriti i na pitanje tko su huligani te kakve posljedice huliganizam donosi.

U radu se govori o raznim temama kao što su povijest huliganizma, odnosno njegov nastanak i razvoj, o tragedijama koje su nerijetke zbog divljanja i nepromišljenih radnji huligana; o verbalnom obliku huliganizma po kojem se vidi da nasilje u takvim situacijama nije uvijek fizičko; govori se i o borbi između policije i huligana te načinima i metodama koje su poduzele vlasti za prevenciju širenja huliganizma. Na kraju se raspravlja o medijima, odnosno načinu na koji mediji utječu na huliganizam te kako ga predstavljaju.

Neki oblici huliganizma postoje od kada postoji i sport, no tek prije 100-tinjak godina dobio je formu kakvu danas poznajemo, a eksponencijalno raste poslije Drugog svjetskog rata te je i danas značajno društveno prisutan.

Huliganizam uglavnom izazivaju dezorijentiranost u društvu i vlastito nezadovoljstvo koje eskalira kršenjem društvenih normi. Jedini koji mogu suspregnuti huliganizam su predstavnici vlasti, odnosno policija, no uvelike je pomoglo uvođenje sigurnosnih sustava poput kamera. Nerijetko

zbog huliganskih pohoda stradavaju nedužni ljudi, uglavnom su to nesreće koje su mogle biti izbjegnute i nesreće u kojima svatko mari da zaštiti sebe, a ne druge. Moglo bi se reći da su mediji na neki način krivi za širenje huliganizma, ali i zaslužni za njegovo smirivanje. Proširivali su ga raznim provokacijama suparničkih klubova što je dovodilo do raznoraznih tenzija i osveta, no smirivanje se događalo kroz objavljivanje kobnih nesreća i fotografija. Na kraju dolazimo do pitanja je li sve to smisleno, besmisleno, opravdano ili neopravdano te koja je budućnost ovakvog ponašanja.

U radu su se koristile autobiografske knjige Dougie Brimsona, hrvatske sociološke knjige Dražena Lalića, Srđana Vrcana i Benjamina Perasovića, knjige Brown Adama koje su se povezivale sa temom huliganizma i kršenjem društvenih normi te knjiga Aleksandra Holige i Dominique Bodin, Luc Robene, Stephane Heas koje su huliganstvo tematizirale u sklopu proučavanja nogometa.

2. POJAM HULIGANIZMA

Huliganizam je danas razvijena i nadasve raširena pojava prisutna u cijelom svijetu, a odnosi se na devijantno ponašanje i način življenja pojedinca ili skupine koji se svojim ponašanjem ne uklapaju u primjerene društvene norme. Huliganstvo je vrlo zanimljiva pojava i mnoge zanima tko su ti ljudi, zašto to rade, čime se bave i što ih navodi na takvo ponašanje. Navedeno opisuje Dougie Brimson u svojoj knjizi „Početni udarac“ (2008): „Ranih sedamdesetih, kada je problem nogometnog nasilja tek počeo prijetiti nogometu, sociolozi, antropolozi i kriminolozi ubrzo su počeli izbacivati svoje teorije zašto se momci tako ponašaju. Instinktivno su se usredotočili na klase, obrazovanje, podrijetlo i politiku, a zatim su popisu pridodani pobuna, otuđenje i anarhija, da bi na kraju sve huligane obilježili kao radničku klasu, desničare, neobrazovane proizvode razorenih obitelji koji traže neku vrstu obitelji ili osjećaj pripadnosti.“ Postoje mnogo predodžbi huligana, ali jedna uobičajena je da ga se vidi kao mladoga muškarca koji se teško uklapa u društvo, delikvent je u svakodnevnom životu te se opija i koristi nogometne utakmice kao izliku za divljanje na stadionu. (Bodin i dr.,2007).

Huliganizam uvijek nastaje u manjim skupinama kojima se nasilje čini atraktivnim te je uvijek povezan sa timskim sportovima. Huligani su najčešće prisutni na utakmicama koje im nisu bitne, niti ih zanimaju, nego su prisutni zbog samo jedne stvari - nevolja, kako bi malo preusmjerili misli sa svojih neispunjujućih života nagomilanih nezadovoljstvom vlastitom egzistencijom.

Huliganstvo se prečesto karakterizira na osnovi njegova krajnjega izraza - tjelesnoga nasilja ili šteta načinjenih nad imovinom i infrastrukturuom, a huliganstvo se definira kao nasilje koje je izvršeno svjesno, na organiziran, strukturiran i osmišljen način, zapravo, ne toliko različito od organiziranoga kriminala. (Bodin i dr.2007). To je najprisutnije jer su huliganske radnje unaprijed dogovorene, bilo da se odvijaju između pripadnika jedne skupine za uništavanje i teroriziranje ili između pripadnika dviju skupina za međusobni obračun (u kojima nerijetko stradavaju nedužni i nesretni prolaznici). Jedan od gorućih problema koje motivira huligane na devijantne postupke je dezorijentiranost, a „sociološke analize devijantnoga ponašanja neko su vrijeme pokazivale da situacija dezorijentiranosti u kojoj nedostaje ili slabi osjećaj postojanja društvenih normi, može potaknuti nasilno ili delikventno ponašanje.“ (Bodin i dr. 2007).

Na sreću, danas prevladavaju neki drugi oblici huliganizma, a fizičko nasilje nije toliko prisutno kao prije, a to pokazuje i Dougie Brimson u svom djelu „Početni udarac“ (2008) „U davnim

danima, tučnjave po tribinama nogometnih specijalaca i skupina od stotinjak momaka koji su razbijali glavne ulice i terorizirali obične prolaznike iz puke zabave, bilo ga je relativno lako definirati jer je nogomet u očima većine bio huliganizam, a huliganizam nogomet. Danas su, međutim, stvari mnogo složenije jer je nogomet postupno izašao iz sjene onog tipa nasilja kakvo smo redovito vidali na stadionima sve do druge polovine osamdesetih, a problem je izbljedio ili je barem maknut iz prvog plana. S obzirom na to, predodžbe koje ljudi imaju o huliganizmu neizbježno se temelje na osobnim iskustvima, a činjenica da je problem danas manje vidljiv neizbježno obuhvaća širi raspon antisocijalnih aktivnosti od one koju su formulirali oni koji nogomet prate desetljećima.“

Jedan od razloga postanka huliganom jest dokazivanje sebi i drugima da se pojedinac može brinuti o sebi te tu nastaje želja za jednom vrstom osamostaljenja, „čini se da su većinu ljudi koja danas pripada nogometnoj sceni na to potakli isti oni razlozi koji su nekada vrijedili i za nas. Sve se svodi na to da se pobjegne od kuće i da se, gotovo sigurno po prvi puta, radi nešto za sebe i sa sobom. Pribrojite putovanje zemljom s mladićima koji kroz zajednička iskustva postaju doživotni prijatelji te činjenicu da to ponekad uključuje i aktivnosti koje bi izbezumile mamu kada bi saznala za njih, i sve to postaje još privlačnije.“ (Brimson, 2008).

Ne može se pričati o huliganizmu, a da se ne priča o nasilju jer je to osnovni cilj svakog huligana, prema Vrcanu, „nasilje je sredstvo za postizanje društvene vidljivosti, te je stoga, ponekad sredstvo za buran izlazak iz anonimnosti u sferi javnosti“ te smatra da je ono učinkovito sredstvo društvenog razlikovanja koje iznimno jača grupni „mi“ osjećaj, također govori kako je „nasilje sredstvo iskazivanja superiorne ljubavi i privrženosti, primjerice, prema svojoj momčadi, klubu, gradu, regiji, narodu itd...“ (Vrcan, 2003.) To nas dovodi do pitanja o smislu i besmislu nasilja, u kojim je trenucima je opravdano, a u kojima nije.

Činjenica je da društvo uvelike utječe na ponašanje pojedinca te tako na primjer, za vrijeme noćne šetnje, huligan neće izazivati probleme nedužnim ljudima jer huligan zna da neće ništa dobiti iz te konfrontacije, no dogodi li se pak da je taj pojedinac u društvu, njega će na nevolje poticati prisutnost njegovih kolega radi ostvarivanja željenog uzdizanja u tom društvu.

2.1. Rasizam

Istina je da se u huliganskom životu većina ispada i nereda rješavaju fizičkim nasiljem, no ima mnogo slučajeva gdje se to nasilje nastavlja verbalnim putem, a Dougie Brimson opisuje jedan takav slučaj (2008) „Slika snimljena na liverpulskom derbiju 1987. godine zaista je posebna. Barnes je izgledao blistavo u svojoj pripijenoj opremi iz kasnih osamdesetih naizgled kontrolirajući loptu koje čak nije ni bilo na snimci. U nekim bi drugim okolnostima fotograf takvu sliku odbacio kao beskorisnu. No to nisu bile normalne okolnosti jer je ta slika zbog onoga što se moglo vidjeti u donjem lijevom uglu postala jedna od najsimboličnijih sportskih fotografija ikad snimljena. To je bila banana, a kad shvatite da Barnes nije kontrolirao loptu nego je petom izbacivao bananu iz igrališta, bit će vam jasno što je tu toliko simbolično i što to predstavlja". Taj problem više nije samo huliganski, niti nogometni, ovakva situacija dovodi u pitanje ljudskost te je i jedan od gorućih svjetskih problema koji je nažalost još uvijek prisutan u svijetu.

„Rasizam se kreće od banalnih, pojedinačno izgovorenih uvreda do sofisticiranog zajedničkog pjevanja izgrađenog oko implicitnog kolektivnog identiteta koji može preći cijeli spektar navijačke zajednice" (Brown, 2002.) Ne događa se rijetko da se afričkim nogometašima, kada prijeđu u Europu, skandiraju rasističke uvrede ili bacaju banane, no događa se i da jedan klub ima par crnaca u momčadi i na utakmici protiv kluba koji također ima nekoliko crnaca, navijači skandiraju rasističkim uvredama crncima suparničkog kluba, pritom ne razmišljajući kako i u svom klubu imaju nekoliko takvih igrača te da se te uvrede odnose i na njih.

Rasizam u huliganstvu često nije isključivo uvreda drugoj rasi, nego se koristi kao alat pomoću kojeg će se naljutiti, povrijediti i uznemiriti igrače suparničkog kluba u nadi da oni neće dobro odigrati utakmicu.

3. POVIJESNI PREGLED HULIGANIZMA

Prve manifestacije huliganizma počele su se događati pred kraj 19. stoljeća, kada su lokalni navijači počeli plašiti navijače susjednog kluba te prijetiti sucima zbog donošenja kontroverznih odluka. Tako se huliganizam počeo širiti, ali usporeno sve do 1960-ih. Točnije, u razdoblju od 1960-1965 viđeno je nasilja duplo više nego u prijašnjih 25 godina, tada se to počelo širiti na cijeli svijet te je nazvano "Engleska bolest".

Kako se razvijao huliganizam tako su se razvijali i elementi koji pomažu pri navijanju. Šezdesetih godina krenulo je uvođenje zastava na utakmice, „kao atraktivan vizualni doprinos pjevanju i skandiranju, klupski su se stjegovi u bivšoj Jugoslaviji počeli koristiti u poslijeratnom razdoblju. Krajem šezdesetih broj zastava na tribinama bitno se povećava." (Lalić, 1993). Nedugo nakon zastava koje su im služile kao dobra inspiracija, krenulo je unošenje transparenata, „tijekom sedamdesetih transparenti postaju bitan element navijačke ikonografije; povećava se njihov broj i veličina pa su se tada simpatizeri različitih momčadi natjecali koji će izvesti što veći broj atraktivnih transparenata velikih dimenzija, što je rezultiralo i nekim 'mamutskim' primjercima od sto i više metara." (Lalić, 1993.).

Nakon transparenata koji su bili veliki i nije ih svaki pojedinac mogao nositi, osamdesetih su se počeli nositi šalovi, obilježje koje svaki pojedinac može imati uza sebe, „šalovi su se na stadionima bivše Jugoslavije u većoj mjeri počeli koristiti u prvoj polovici prošloga desetljeća, i to upravo nakon zabrane uporabe štapova za zastave. Do znatnoga povećanja popularnosti tih šalova došlo je i zbog širenja sjevernjačkoga tipa navijanja na tim prostorima; u načinu navijanja karakterističnom za engleske i druge navijače sa sjevera, najčešće se koriste upravo klupski šalovi, bilo mahanjem za skandiranja ili isticanjem dvjema rukama za pjevanja“ (Lalić, 1993.).

Takvo uvođenje navijačkih elemenata obogatilo je navijačku scenu i Perasović kaže da baš u uvođenju novih stvari i svrstavanju u jednu cjelinu urbanizacije nogometnih navijača, „prije bilo kakvog službenog istraživanja nogometnih huligana već uvidom u nastajanje 'novog otpadništva' sredine osamdesetih, primjećujemo urbanizaciju nogometnih navijača i sve otvoreniju i raznovrsniju interakciju između pojedinih rock-subkulturnih scena navijačkog stila u nastajanju" (Perasović, 2001.) te navijači postaju jedna vrste subkulturnih plemena gdje se stvara navijački jezik i svijet, ali na osnovi preuzimanja raznih elemenata iz drugih subkultura kao što su, prema Perasoviću (2001.):

- 1.) svijest o pripadnosti širem (međunarodnom) nogometnom plemenu, prepoznavanje uzora.
- 2.) Pisanje grafita auto-lak sprejom, potreba za zidnim oglašavanjem svog postojanja i snage.
- 3.) Upotreba engleskog jezika.
- 4.) Eksperimentiranje s drogom.
- 5.) Prisvajanje određenih odjevnih predmeta, tipovi frizure, naušnice u uhu.

3.1. Tragedije

Tragedije su čest i ekstreman proizvod huliganskog ponašanja. Do tragedija dolazi uglavnom iz ljutitog i nepromišljenog ponašanja različitih skupina huligana, ali i nesrećama. „Tragedije (požari ili urušavanja dijelova stadiona) još su jedan oblik nasilja koji se vezuje uz važne sportske događaje.

Mogu se dogoditi prije, za vrijeme ili nakon same priredbe, a zbog nepromišljenosti ili nedostatne analize često se izjednačuju s huliganizmom. Tragedije ostavljaju trag na kolektivnoj imaginaciji jer često imaju kao posljedicu velik broj ozlijeđenih ili poginulih." (Bodin i dr. 2007.)

Jedna od najvećih tragedija prouzrokovana huliganizmom je zasigurno ona u finalu Kupa prvaka 1985. godine na stadionu Heysel u Bruxellesu na utakmici između Juventusa i Liverpoola. Utakmicu je zasjenila tragedija koja se dogodila oko sat vremena nakon početka utakmice, kada su Liverpoolovi navijači napali Juventusove, zbog čega se urušila tribina stadiona. Poginulo je 39 osoba, većinom Juventusovih navijača, dok ih je tisuće bilo ozljeđeno. Smatra se da se taj događaj odvio iz osvete jer su godinu prije, nakon pobjede Liverpoola nad Romom u finalu, Romini navijači pretukli brojne navijače Liverpoola te je nakon toga godinu dana kružila priča o osveti.

Zbog takvog čina Liverpoolovih navijača, svim engleskim klubovima je zabranjeno sudjelovanje u europskim natjecanjima na tri godine, samo Liverpoolu na pet, no zbog daljnjeg huliganskog ponašanja svim klubovima je kazna produžena na pet godina izbivanja iz europskog nogometa. Nakon toga se Margaret Thatcher uključila te djelovala rigoroznim mjerama za automatske kazne zbog huliganizma, nakon deset godina borbe s huliganizmom, Engleska je od najgorih navijača u europskoj dostigla kazališnu razinu gledanja utakmica.

Sljedeća, ujedno i najveća tragedija u nogometu je ona u Limi (Peru) 1964. godine na utakmici između Peru i Argentine u kvalifikacijama za Olimpijske igre. Tenzije su bile visoke na samom početku utakmice, a situacija je eskalirala kada je sudac poništio gol momčadi Perua dvije minute prije kraja čime je počeo protest Peruanskih navijača, protest koji je ubrzo postao velika pobuna u kojoj je brojčano slabija policija iz straha počela bacati suzavce u masu i pucati prave metke iznad glava navijača u nadi da će se situacija u kojoj su navijači palili sve oko sebe smiriti. To nije bio slučaj nego je izazvana panika u kojoj su ljudi masovno preskakali jedni preko drugih sa ciljem bržeg izlaska iz stadiona, no kao na svakoj utakmici, sva vrata su zaključana te dok su se vrata

razvaljivala, poginula je curica od osamnaest mjeseci koja je izgubila očev stisak ruke, a ostali su se ugušili u gustom dimu suzavaca i vatre. Na toj utakmici poginulo je 318 osoba, a ozlijeđeno je preko 500. Protestori su nakon toga potrčali predsjedniku kako bi utakmica bila proglašena izjednačenim rezultatom, ne mareći pritom niti za umrle i ozlijeđene, niti za silno nasilje i vatre.

4. HULIGANIZAM POVEZAN S NOGOMETOM

Huliganizam je najčešće povezan sa sportom, pretežno timskim, a najpopularniji takav je nogomet. Zbog svojih brojnih pratitelja i obožavatelja, ovaj sport donosi ispunjujuće i zadovoljavajuće osjećaje, ali naravno ima i svojih loših strana, jer nisu svi osjećaji uvijek pozitivni. Mnogi kao Elias smatraju da je sport mjesto gdje se nasilje manifestira, a sport opisuje kao „način kanaliziranja nasilja jer je njegova definicija nasilja ograničena na tjelesnu manifestaciju. U tome on zauzima jednak stav kao i Chesnais, koji poriče da nasilje može uzeti moralni i simbolički oblik, i utvrđuje da je govoriti o nasilju na taj način zloporaba jezika od strane određenih zapadnjačkih intelektualaca.“(Bodin i dr. 2007.).

Nasilje na utakmicama ne mora doći samo zbog nezadovoljstva rezultatom, uvreda i provokacija suprotnih strana, pa čak ni sudačkim odlukama, ono je česta pojava zbog nezadovoljstva upravom i vodstvom kluba, korupcijom i krađom. „Kada je riječ o manifestaciji organiziranoga kriminala u sportu, čini se da su određena područja Europe pogođena snažnije od drugih. Međutim, nedavni su skandali pokazali da zloporaba položaja, korupcija i pranje novca kroz sport nisu, na primjer, ograničeni samo na zemlje istočne Europe: oni se mogu pojaviti na svakome mjestu kontinenta, u svakome sportu i na svakoj razini natjecanja.“ (Bodin i dr. 2007).

Ta situacija nije rijetka, a kada pogledamo popularnost i broj ljudi u ovome sportu, vidimo da je to jedan od gorućih problema. Takve su jednostavno politike klubova te bi mnogi propali da se ne snalaze na svakakve načine. Uz sve to, odmakli smo se od pitanja: "zašto baš nogomet?", a odgovor na to daje Dougie Brimson u svojoj knjizi "Početni udarac" (2008.) te govori: "Većina nogometnih huligana podrijetlom je iz radničke klase iz jednostavnog razloga što je nogomet igra za radničku klasu. Slično, još zarana ekstremna se desnica uglavnom regrutirala iz radničkih predgrađa, a s obzirom da je većina obrazovane populacije imala liberalne ili ljevičarske stavove, rast huliganizma utjecao je na shvaćanje da je ekstremna desničarska politika povezana s nasiljem i srdžbom, dok je ljevičarska percipirana kao miroljubiv i korektan put u budućnost.“

Ono što je zanimljivo u vezi nogometnih huligana je zasigurno njihova odjeća, nitko od huligana neće nositi dres kluba jer smo već ranije naveli kako njih ne zanima nogomet niti ishod utakmice, nego svaka skupina ima svoje određene boje i stil oblačenja. „Na tribinama s početka osamdesetih stil je značio sve. Ako ste na nogometnu utakmicu otišli noseći pogrešnu etiketu, ili čak istu odjeću koju ste na sebi imali prošloga tjedna, postali ste predmetom izrugivanja. Klubovi su, pa čak i

regije, brzo razvili određene stilove ili prisvojili posebne etikete, i za poznavatelje je bilo moguće znati tko je bio pristaša kojeg kluba prema onom što je odijevao.“ (Brimson 2006).

Tako postoje skupine koje su prepoznatljive po trapericama, po trenirkama i casualsi (obični-opušteni): “Od 1979. Godine nogometno su nasilje predstavljali "Casualsi". Zapravo, mene je uvijek čudilo kako to da kultura koja toliko prevladava i koja je neskriveno nasilna privlačila tako malo pozornosti. Jedan od razloga je, čini se, bio taj što je postojalo mnogo inačica onog što je značilo biti Casual, pa i toga kako je sve započelo. Casual je bio povezan s dvije stvari: nogometom i odjećom. I ničim drugim. Na dan utakmice obukao bih najbolje odijelo i uputio se na Vicarge Road, ili gdje već. Za druge je sastavni dio Casual scene bila glazba, posebice 'soul' sa sjevera, Motown i/ili jazz funk." (Brimson 2006).

Često se huligani ne prepoznaju istoga trena, a huliganom se postaje u danom trenutku (kao dezorijentiranost) te je to pravi smisao uzrečice "daj čovjeku masku i pokazat će ti svoje pravo lice", zato većinom huligani nose maske da mogu sakriti svoje lice kako bi radili ono što inače ne smiju jer ne žele da ostali znaju kakvi su zapravo te se sa maskom osjećaju sigurnije. Često huligane prozivaju *adrenalin-junkiema* (ovisnici o adrenalinu) jer huliganizam pruža sve što bi im ispunilo tu ovisnost: „Huliganizam pruža sve što bi dobra priča trebala imati: dramu, napetost, strah i negativce. Ubacite malo srama i prstohvat ksenofobije, imate sve.“ (Brimson 2006).

Postoji nekoliko stvari po čemu se mogu raspoznati navijači/huligani, prva od tih su navijački transparenti, „u svijetu navijača, transparentima se uglavnom obilježavaju oni dijelovi tribina na kojima se koncentriraju njihove skupine" (Lalić, 1993.)

Druga stvar po kojoj su prepoznatljivi su navijačke zastave te šalovi, rupci, kape te drugi rekviziti korištenjem kojih se snaži vizualna dimenzija navijanja. I najprepoznatljivija od svih je bengalska vatra ili baklje, tj. pirotehnika koja je uglavnom zabranjena.

5. DRUŠTVENI ODGOVOR NA HULIGANIZAM

„Rat“ između policije i huligana traje od nastanka huliganizma, razlog je vrlo jednostavan, huligani rade nered, policija ih sprječava, i naravno da ako huligani pretjeraju u svojim neredima da policija mora reagirati mjerama u skladu sa zakonom. „Baš kao što se tijekom godina promijenila narav i iskazivanje nogometnog nasilja, tako se promijenio i način na koji su pojedinci odgovorni za to nasilje nadzirani od strane policije. Dok je nekad samo pogled na policijsku uniformu bio dovoljan za smirivanje situacije, u današnje se vrijeme događa upravo suprotno. Zapravo, dolazak, a katkad čak i ponašanje momaka u plavom, često izaziva više problema nego što daje nade za njihovo rješenje.“ (Brimson 2006). Zbog toga, a i zbog sigurnosti drugih ljudi, policija je počela koristiti razne metode za suzbijanje huliganizma, jedna od tih „metoda koje je policija, od samoga početka, počela primjenjivati bila je angažiranje policajaca u civilu radi prikupljanja informacija i infiltriranja u huliganske redove.„To se prvi puta dogodilo sredinom šezdesetih na zahtjev Nogometnog saveza kojeg je u to doba sve više brinulo stalno povećanje incidenata koje su izazivali gostujući navijači.“ (Brimson 2008). Ta metoda je imala pozitivan utjecaj zbog saznanja o budućim događajima i problematičnim osobama te su se mogli brže i preciznije pripremiti. Koristile su se također metode ispitivanja u kojima bi od jednog člana huliganske skupine uspjeli doznati više informacija o budućim i prošlim neredima i traženim huliganima.

To se radilo tako da bi u jednoj prilici huliganskih radnji uhvatili jednog ili više huligana te ih u policijskoj stanici ispitivali kroz izazivanje straha zbog raznih prijetnji i optužbi. „Osim standardnih policijskih metoda za suzbijanje prijetnje od nasilja koristi se i tehnologija. Posljednjih smo godina doista vidjeli nekoliko zaprepašujućih postignuća na ovome polju. Najpoznatije od njih bilo je uvođenje sustava za videonadzor. Prvi put korištene sredinom sedamdesetih, kamere za videonadzor postale su jedan od glavnih alata i to ne samo u borbi za nadziranje huligana na stadionu, nego i za praćenje tih istih huligana izvan stadiona kao i za pribavljanje dokaza za tužiteljstvo ako stvari završe na sudu.“ (Brimson 2008). Ta metoda je pokazala najveći uspjeh u suzbijanju huliganizma jer su zbog takvih sustava za videonadzor, vlasti mogle znati tko je počinio koji prekršaj te se krivac nije mogao braniti jer postoji videozapis o njegovim djelima te i ako bi uspio ponovno doći na stadion, iz straha bi se njegovo huligansko ponašanje pritajilo baš kao što govori Brimson (2008), „zahvaljujući kamerama za video nadzor postavljenim na svakom koraku i represivnim policijskim mjerama nasilje kakvo smo navikli gledati postaje iznimno rijetko. I to

zapravo do te mjere da je daleko vjerojatnije da će se neprijateljstvo prema suparničkim navijačima manifestirati kroz agresivno postavljanje, prostački jezik i gestikulaciju nego kroz ikoli oblik fizičkog kontakta."

6. HULIGANIZAM I MEDIJI

„Jednom je netko rekao kako je pisana riječ najmoćnije oružje koje je čovjeku poznato, i bio je u pravu. U kojem god obliku dolazila, bilo pisanom, govornom ili čak televizijskom, ima moć stvaranja mišljenja, mijenjanja percepcije, davanja publiciteta ili uništavanja pojedinaca" (Brimson 2006).

Mediji su vrlo opasan i manipulativan oblik stvaranja mišljenja, kako mediji žele predstaviti nešto, to će tako biti, bez obzira jeli istinito ili nije. Cilj je da se gledateljima, čitateljima ili slušateljima stvori slika koju mediji žele u znanju da će oni to prihvatiti. „Medijsko izvještavanje o sportu daje nam iskrivljeni prikaz sportskih događaja i, u širem smislu, sporta kao fenomena. Izbor upotrijebljenih riječi te prikaz slika imaju pravu moć, koja može radikalno promijeniti učinak određenoga postupka, bio on nasilan ili ne i bez obzira na to jesu li njegove posljedice zdrave, štetne ili čak fatalne. Mediji se redovito optužuju za različite stvari: za manipulaciju ljudima bez njihova znanja te, zapravo, za poticanje ljudi na nasilje prikazivanjem scena nasilja onima koji su najpodložniji među nama (uključujući djecu)“ (Bodin i dr. 2007). Jedan primjer toga jest prikazivanje filma *"Green Street Hooligans"* te pozitivne recenzije i pričanje o filmu koji kada mladi gledaju, umisle da je to nešto uzbudljivo i da će im dati određenu količinu zadovoljstva, a nakon toga stariji huligani pozivaju mlađe da im se pridruže. Na sreću, mediji svoj posao, barem što se tiče teme huliganizma, rade uredno, prikazuju kao negativnu stvar, punu nasilja i tragedija.

Kako je raslo zanimanje medija za huligane i njihovo ponašanje, to je sve slabio broj dolazaka navijača na utakmice te je u tom periodu slika nogometa padala, ali nitko nije mogao naslutiti u što će se ova tema pretvoriti i kakvi će kaosi nastati. Brimson (2006) opisuje baš jedan sličan medijski događaj: „kao posljedica nereda u koje su bili uključeni navijači Engleske u Marseilleu tijekom Svjetskog prvenstva 1998. Godine, jedan je od najuobičajenijih medijskih pripjeva bilo čuđenje što ljudi koji su deportirani u Francuskoj imaju "posao i obitelj". Još uvijek me iznenađuje takva naivnost. Nogometni huligani ne žive ispod zemlje i nemaju istetovirano "RAZBIJAČ" nasred čela. To su normalni tipovi koji u većini slučajeva vode prosječni i ugledni život" te se tu može vidjeti kako mediji i ostali ljudi zapravo ne znaju mnogo o huliganima te misle da su oni jedna grozna vrsta ljudi koje bi uvijek mogli prepoznati na cesti, ali to nije uvijek tako. Također bi se medije moglo okriviti za rast huliganizma sredinom 20. stoljeća gdje su od huliganizma radili senzaciju te ga na taj način približili mladim ljudima u kojima su ionako još bile vidljive tenzije od rata. Čest

je slučaj i napada na novinare, reportere baš iz te 'mržnje' prema novinarima zbog iskrivljenog izjavljivanja, naravno ne svih novinara nego pojedinaca. To se može povezati "Black lives matter" pokretom zbog kojeg ljudi napadaju policajce diljem SAD-a zbog greške jednog policajca.

7. ZAKLJUČAK

U radu se prikazalo mnogo aspekata huliganizma, kad se pojavio, zašto je prisutan, koje su njegove posljedice, kako ga se nastoji spriječiti te kako ga mediji predstavljaju. Očigledno je da huliganizam, kao takav, postoji oduvijek, od kada postoji sport, postoje i nezadovoljni ljudi koji žele sve okrenuti u svoju korist, tek je od kraja 19. stoljeća huliganizam poprimio formu kakvu i danas znamo.

Kao što je u radu iskazano, huligani su ljudi nezadovoljni samima sobom te to iskazuju kroz kršenja društvenih normi, no oni su u većini obični ljudi, koje se ne bi mogli prepoznati po cesti da nemaju obilježja. Osnova huliganizma jest nasilje, oduvijek ga je bilo i bit će ga u budućnosti, no nasilje, prema Laliću (2018.), kod huligana je najviše simbolične naravi: „njegovi akteri uglavnom ne streme ozbiljnijem ozljeđivanju ili usmrćivanju suparnika, već njegovu ponižavanju i zastrašivanju (oduzimanje šalova i navijačkih pomagala, blaži fizički napadi poput guranja, šamara i slično)."

Nasilje huligana na stadionima je nekada predvidivo, čak i očekivano u slučaju da se igra utakmica dviju suprotstavljenih strana, no ako se na takvim utakmicama može očekivati nasilje, zašto se ne bi očekivalo i na ulicama. Na stadionima je to postao normalan prizor, hoće li postati i izvan njega? Do koje granice se takvo ponašanje može ili mora tolerirati? Smatram da ta pitanja još dugo neće biti odgovorena.

Da se huliganizam smanji u vidljivim mjerama, trebalo bi se na mlade ljude više paziti, više posvećivati pozornosti i više pratiti iz razloga što su velika većina huligana djeca do 21 godine starosti. Djeca koja još sazrijevaju te u pubertetu, u nagonu hormona donose svakojake odluke na svoju ruku bez razmišljanja o posljedicama.

Moglo bi se reći da huliganizam nastaje u točki u kojoj se roditeljska skrb smanji ili prestaje. Za to, u današnjem svijetu punom obaveza nekada ne možemo posve kriviti roditelje. Jednostavno, zbog posvećivanja karijeri ili drugim obavezama, roditelji ne mogu posvetiti svu svoju pažnju djeci, ili barem ne onoliko koliko im je potrebno. Uz količinu posla, još jedan neprijatelj je tehnologija koja izaziva ovisnosti te roditelji nekada provode više vremena opušajući se uz društvene mreže ili igrice, nego što razgovaraju ili provode vrijeme sa vlastitom djecom.

No nerijetko, huliganom se postaje kada je jedan takav u obitelji koji su uzor svojoj djeci i netko na koga se to dijete ugleda. Čovjek koji se voli upuštati u nevolje, nije dobar uzor djetetu. Često

takvi roditelji i tuku svoju djecu te ona odreagiraju na način da i sama postanu nasilna jer je to često bio jedini odgovor njihovih roditelja na njihove postupke. Zato treba angažirati i upregnuti razne ustanove za pomoć djeci i mladim ljudima koji su zanemareni, odbačeni, napastvovani ili napušteni.

Usprkos smanjenju huliganizma u Engleskoj i drugdje po svijetu, smatram da on nikada neće posve nestati jer uvijek postoje ljudi koji će se htjeti dokazivati, odvlačiti misli od svoga života, uvijek će biti alkoholiziranih mladića i dezorijentiranosti u društvu.

8. LITERATURA

Brimson Dougie, "Huliganski pohod", Zagreb, Celeber, 2009

Brimson Dougie, "Početni udarac", Zagreb: Celeber, 2008

Brimson Dougie, "Tajne nogometnog huliganizma: Kako se mijenjala slika nogometnog nasilja", Zagreb, Celeber, 2006

Brown Adam, Fanatics: Power, Identity and Fandom in Football, Routledge, 2002

Dominique Bodin, Luc Robene, Stephane Heas, "Sport i nasilje u Europi", Zagreb : Knjiga trgovina, 2007

Holiga Aleksandar, "Nogomet narodu", Jesenski i Turk, 2018

Lalić Dražen, "Nogomet i politika: Povijest i suvremenost međuodnosa u Hrvatskoj", Fraktura, 2018.

Lalić Dražen, "Torcida: pogled iznutra", Profil multimedija, dio grupe Profil International, Zagreb, 1993

Perasović Benjamin, "Urbana plemena: sociologija subkultura u Hrvatskoj", Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2001

Vrcan Srđan, "Nogomet-politika-nasilje: Ogledi iz sociologije nogometa", Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 2003